

Nyky aika on tuonut tullessaan uudet kulkuneuvot. Tämä on aiheut-
tanut muutoksia kirkko-, kääräjä- ja kaupunkimatkoihin. Kirkkomatkat
kuuluivat ennen kansamme elämän kohokohtiin. Muistot kirkossakäyn-
neistä, suruineen ja iloineen, ovat vielä elävästi vanhemman sukupol-
ven mielessä. Sen vuoksi on syytä pelastaa tämä arvokas muistitieto
joutumasta unohtuksiin ja sitä silmällä pitäen käsitteleekin kysely-
kaavakkeemme tällä kerralla

KIRKKOMATKOJA JA ELÄMÄÄ KIRKKOMÄELLÄ

Olemme kiitollisia saadessamme niin monipuolisen kuvauksen kuin
mahdollista entisajan elämästä kirkkomäellä sekä matkoista kirkkoon ja
takaisin. Mikäli omistatte jonkin valokuvan, joka valaisee tätä talon-
poikaiselämän puolta, olisimme kiitollisia, jos saisimme sen lainaksi
kopioiduista varten, jonka jälkeen palautamme sen täysin vahingoitta-
mattomana. Olkaa ystävällinen ja lähettäkää kyselykaavakkeen vastaus
oheisessa postimerkillä varustetussa kirjekuoreessa ja älkää unohtako
merkitä nimeänne ja paikkakuntaa johon tiedot viittaavat.

Toivomme että tämä kyselykaavakkeemme herättäisi kaikki tiedoit-
tajamme muistelevaan entisajan kirkkomatkoja.

Turussa,

Helmer Tegengren
professori

Matka kirkkoon ja sieltä takaisin. Millä tavalla pitäjästänne en-
tisaikaan kuljettiin kirkkoon ja sieltä takaisin? Jos kuljettiin jalan,
niin oliko erityisiä lepopaikkoja? Levättiinkö jonkun tien risteykses-
sä, jollakin kivellä, lähteellä tms.? Käytettiinkö määrättyä kirkko-
polkua? Mikäli ajettiin hevosilla, niin valittiinko kirkkomatkaa var-
ten parhaat hevoset ja hienoimmat ajoneuvot? Käytettiinkö parasta he-
vosta sen vuoksi, että kirkkomatka sujuisi niin nopeasti kuin suinkin
vai kotimatalla suoritettavan kilpa-ajon vuoksi? Ajettiinko kilpaa
vain hovin vuoksi vai merkitsikö se kotiinpaluumatkalla jotkain? Mi-
hin hevoset kiinnitettiin kirkkomäellä (kirkkomaata ympäröivässä muu-
rissa olevaan renkaaseen, puuhun tai puumiin)? Oliko joka talolla oma
paikka hevoselleen? Oliko hevosille rakennettu kirkkomäelle talli tai
tuulensuoja? Mikäli tallia ei itsellä ollut, niin pidettiinkö hevoset
talvella kirkon lähellä sijaitsevien talojen talleissa?

Toimitettiinkö kirkkomatkan yhteydessä erityisiä asioita? Käytiin-
kö kaupassa tai markkinoilla ennen tai jälkeen kirkossa käynnin? Otet-
tiinkö matkaan tavaroita, joita sitten myytiin kirkkomäellä? Haettiin-
ko kirkkomatkalla posti, käytiinkö käsityöläisten, nimismiehen tai
muiden viranomaisten luona, jotka asuivat lähellä ja joiden tapaami-
nen oli tarpeellista? Muistetaanko pitäjässänne, että entisaikaan oli-
si ajettu kirkkoon porolla tai hiihdetty sinne? Kuinka kirkkoporot ko-
risteltiin ja oliko niille varattu erityinen laidunmaa kirkon lähei-
syydessä? Mikäli kesäisin kuljettiin kirkkoon veneillä, niin käytet-
tiinkö erityisiä kirkkoveneitä? Olivatko kirkkoveneet sijoitetut omiin
kotirannalla sijaitseviin venehuoneisiinsa? Kuka oli vastuussa kirkko-
veneestä ja venehuoneesta? Kerro suodusta ja veneen "komennosta".
Kuinka pitkä matka oli entisaikaan pitäjän etäisimmästä talosta kir-
kolle? Käytiinkö säännöllisesti jonkun muun pitäjän kirkossa? Mikä
oli syynä siihen? Tapasiko nuoriso yhdessä joskus käydä naapuripitä-
jän kirkossa?

Kirkkovuorot, kirkkovaatteet ja matkaeväät. Kuinka vuorot jaet-

tiin niissä tapauksissa, jolloin ei koko perhe ja palveluskunta voinut joka pyhä lähteä kirkkoon? Pitikö nuorison seurata mukana kirkolle erityisesti määrättyjen pyhien aikana? Oliko jonakin aikana vuodesta ainoastaan nuorten käytävä kirkossa? Oliko paimenien koonnuttava kirkkomäelle jonakin erityisenä päivänä? Seurasiko joku lapsista mukana kirkkomatkalla esim. aukaistakseen kirkkotielällä olevat veräjät?

Pukeuduttiinko kotona kirkkovaatteisiin vai vietiinkö ne mukana kirkkomäelle ja vaihdettiin siellä? Vaihdettiin vaatteet jo matkan varrella esim. jollakin sopivalla lepopaikalla? Pukeuduttiinko kirkkovaatteisiin jonkun kirkon lähellä asuvan tuttavan luona, kirkkotallissa, vai oliko sitä tarkoitusta varten kirkkomäellä erityisiä kirkkotupia tai -aittoja? Säilytettiinkö kirkkovaatteet ympäri vuoden kirkkomäellä sijaitsevassa vaateaitassa ja missä säilytettiin tämän aitan avainta? Minkälainen oli entisajan kirkkopuku? Kuljettiinkö sitä erityisessä laatikossa tms.? Käytettiinkö erityistä kirkkonenäliinaa - minkälaista? Käveltiinkö ennen esim. kengät ja silkiliina kädessä ja laitettiin ne päälle vasta kirkkoa lähestyttäessä?

Vietiinkö kirkolle mentäessä ruokaa mukana - minkälaista? Missä kirkkoevääät syötiin, matkallako, kirkkomäellä, kirkkotuvissa, -talleissa tai -aitoissa, tuttavien luona vai kirkossa? Oliko tavallista, että syötiin vasta kirkonmenojen jälkeen? Miehillä lienee ollut ennen kirkkoviinaa ja myöhemmin nuuskaa tai muuta tupakkaa? Käytettiinkö pitäjässänne nk. kirkkomausteita, joita imeskeltiin kirkossaolo aikana? Mitä mausteita käytettiin? Valmistettiin jokin erityinen kirkkosekoitus? Pitikö kirkkotettujen naisten tarjota mausteita, sokeria tms.?

Elämä kirkkomäellä. Kokoontuivatko miehet, naiset ja nuoriso eri ryhmiin kirkkomäellä? Tultiinko hyvissä ajoin, jotta saataisiin kuulla ja itse kertoa uutisia? Esitettiinkö kirkkomäellä kutsuja esim. häihin? Kosittiinko kirkkomäellä? Teidusteltiin kirkkomäellä syksyisin niitä eläimiä, jotka kesälaiduntamisen aikana olivat kadonneet metsiin? Vietiinkö kirkkomäelle jonakin määrättyinä päivinä vuodesta ne vieraat eläimet, jotka olivat seuranneet omia eläimiä kotiin, vai tyydyttiinkö vain siihen, että leikattiin vieraan eläimen korvamerkit paperiin tai tuoheen ja näytettiin niitä kirkkomäellä?

Koska oli paljon puhuttavaa kirkkomäellä, niin tapahtui kai joskus, että jäätin keskustelemaan, vaikka jumalanpalvelus jo oli alkanut? Oliko järjestysmihiä tai kuudennusmiehiä, jotka kehoittivat viivyteltäjiä menemään kirkkoon? Oliko kirkossa vahteja, jotka estivät kansaa hiipimästä liian aikaisin ulos? Pitikö joku erityisesti huolta nuorisosta jumalanpalveluksen aikana? Saivatko koirat tulla kirkkoon?

Kirkkokortteeri. Minne majoittauduttiin, jos matka oli niin pitkä, ett'ei voitu palata takaisin samana päivänä? Onko taloilla ollut kirkkomäellä erityisiä kirkkotupia? Minkälaisia? Koonnuttiinko pitäjätuvissa, vaihdettiin siellä vaatteet ja syötiin siellä kirkkoevääät? Onko joskus yövytty tallissa jollakin makulavitsalla tai väliseinällä erotetussa osassa? Onko pitäjässänne yövytty reessä kirkkomäellä? Saiko yösijan kirkon lähellä asuvien tuttavien luona tai esim. lukkarin luona? Jos oli tapana etsiä yösiä kirkon lähellä asuvien tuttavien luota, niin käytettiinkö samaa taloa vuodesta toiseen syömis-, pukeutumis- ja yöpymispaikkana? Kuinka tämä vieraanvaraisuus korvattiin? Missä nuoret asuivat rippikouluajanaan? Jos rippikoulu- nuoriso asui jossakin kirkon lähellä sijaitsevassa talossa, niin suoritettiin siinä jokin korvaus? Kuuluiko tämän talon väelle nuorten käytöksen valvominen rippikoulun aikana?

Yleistä. Kertokaa kaikesta sellaisesta minkä Te katsotte olevan luonteenomaista oman pitäjänne entisajan kirkkomäen elämälle. Olosuhteet ovat olleet niin erilaisia eri osissa maattamme, ett'ei kyselykavakkeemme voi tuoda esiin kaikkea, mikä koskee tätä laajaa aihetta.